

PEDALANT CAP AL FUTUR. Projecte d'innovació educativa

Lurdes Ribas i Garriga

Mestra de pedagogia terapèutica

RESUMEN

En este artículo se narra la experiencia de un proyecto de innovación educativa en un instituto de secundaria que acoge alumnado de distintas localidades con un total de seiscientos cincuenta alumnos y los Ayuntamientos de estos pueblos. El proyecto se realiza en el segundo ciclo de Educación Secundaria Obligatoria con una duración bianual. Va dirigido a adolescentes con fracaso escolar con la idea de proyectar una expectativa de futuro sustentada en la complicidad educativa de alumnos, profesores y familia. La finalidad pedagógica es: confiar en los alumnos y sus potencialidades, recuperar a las familias en su rol educativo y buscar la complicidad en el equipo docente.

ABSTRACT

In this article you can read about the experience of a project of educative innovation in a secondary school with students from different small villages and with a total of six hundred and fifty students. The project has been developed with the help of the nearby town halls. The project is developed in the second cycle of secondary school with a duration of two years. It is aimed to unmotivated and school failed students so that they can have a future expectative sustained in the complicity among students, teachers and families. The pedagogic objective is trusting on students and their potential, bringing their families back to cooperate in their educative role and looking for the complicity of all the teachers.

UNA MICA D'HISTÒRIA

L'aventura de "Pedalant cap al futur" comença el dia 2 de setembre de 2005. Tots els professors de l'IES Abat Oliba[1] estem convocats al primer claustre de l'any a les 10 del matí. Tots puntuals a la cita amb cara d'haver passat unes bones i merescudes vacances i amb les piles carregades per començar amb empena el nou curs. Hi som tots. Cares noves, novetats d'algun company que s'ha tret les "opos", d'alguna que fa mitja jornada, la reincorporació de la "profe" que acaba la llicència per maternitat,... en poc menys de mitja hora ja sembla que faci un mes que estem treballant.

Comença el claustre... Hi ha dos temes que en són l'estrella el nombre de grups i la seva distribució de tutories i horaris. És en la distribució dels grups i els seus respectius tutors/es quan em ve la batzegada. Tres grups de primer d'ESO, ESO1-1, 28 alumnes tutor/a ESO 1-2, 29 alumnes, tutora..... fins que la directora diu AULA OBERTA DE tercer d'ESO, 20 alumnes, tutora Lurdes Ribas.

Dels companys se sent un xiuxiueig, uff! oooh!! i unes mirades que potser només sento jo però, acabat el claustre, me'n vaig a parlar amb la directora:

- Ho he sentit bé? Les aules obertes no són les antigues UAC? (unitats d'adaptació del currículum). El Departament en la seva normativa no parla d'un nombre limitat d'alumnes (entre 10-12)
- Tu rail!. Segur que te'n sortiràs!

La veritat és que em va caure el món a sobre, vaig pensar que no me'n sortiria, com podia dominar vint alumnes tan diversos: alguns repetidors, altres nouvinguts, amb hiperactivitat, amb problemes familiars, trastorns de personalitat,... realment només tenien una cosa en comú, problemes en l'aprenentatge escolar, desmotivats i amb ganes de passar de tot.

LA REFLEXIÓ INICIAL COM A FONAMENT DEL PROJECTE

De seguida em vaig adonar que no serviria de res lamentar-me donant voltes a la meua mala sort i al mal any que passaria. Això m'encallava i no em deixava avançar. Sort de poder deixar-ho al marge. Vaig proposar-me tres objectius molt clars i prioritaris:

1. Confiar en els alumnes i les seves potencialitats
2. Recuperar les famílies com a rol educatiu i
3. Buscar la complicitat en l'equip docent

Penso que en un primer moment, deixar de banda la llosa del currículum, em va donar tranquil·litat, ho tenia molt clar, no podia preparar les matèries escolars sense conèixer els interessos dels meus alumnes, les seves necessitats.

1. Confiar en els alumnes i les seves potencialitats.

Davant meu tenia un grup de vint alumnes com qualsevol altre

tutor/a del centre, amb una diferència; eren alumnes exclosos del sistema educatiu perquè no donaven la talla ni en actituds ni en l'aprenentatge. D'acord, però eren alumnes del Centre educatiu i de segur que algunes variables i factors incidien directament sobre el seu procés d'aprenentatge, primer repte: **conèixer els alumnes** no d'una forma meticulosa però sí suficient.

Al mateix temps em calia poder ajudar-los des de l'**autoritat pedagògica** que s'aconsegueix amb el respecte cap a ells, tenir expectatives, donar confiança, ser sincer, saber escoltar-los, no tenir pressa, ser sempre allà com un referent ... És un llenguatge pedagògic que està molt lluny del seu món i en el qual se senten desarmats. Realment si ets capaç de donar coherència en la teua manera d'actuar en les teves actituds i no et rendeixes a la primera de canvi, de mica en mica, els alumnes novament veuen que hi ha algú que els vol ajudar com a persones, comencen a confiar en un adult que no espera res a canvi sinó que el que vol és ajudar-los a tirar endavant per tenir expectatives de futur. A partir d'aquest moment pots dotar-los d'un grapat de recursos personals que tenen al seu abast.

2. Recuperar les famílies com a rol educatiu

Em calia recuperar la família a nivell educatiu, fent-la present en el procés d'aprenentatge dels seus fills/es. Eren pares i mares "absentistes" de les reunions de pares, de les entrevistes individuals justificant o no la seva absència. Com podia conquerir els alumnes sense fer-ho en l'entorn familiar? Em calia intentar **engrescar-los en el rol de pares** i restablir els lligams de comunicació amb l'IES.

Vaig esperar un mes, més o menys, passada la primera reunió de pares, als voltants de la primera quinzena d'octubre, vaig anar citant-los un a un, família per família, donat totes les facilitats per poder-nos trobar, el missatge era clar saber veure en el seu fill/a un munt de coses positives, de potencialitats per despertar i motivar, sobretot donant **esperança d'un futur** educatiu, formatiu i laboral possible i real per als seus fills/es.

Als pares se'ls va obrir una esclatxa de llum, van veure que hi havia algú que es preocupava del seu fill/a i, el més important, que creia en ell/a sent capaç de deixar de banda les actituds negatives i de fracàs i anteposant una actitud que els generava expectatives. Reconeix que els pares no s'ho creien, em deien: "Profe, vols dir que estàs parlant del meu fill/a?", "No m'ho puc creure!"...

Va ser un dels moments més entranyables del projecte; quan tots els pares i mares van anar fent el tomb quedant desarmats davant del meu missatge ple de il·lusió, d'optimisme i de sinceritat. Vaig ser capaç de veure els meus alumnes amb un altres ulls i saber-ho transmetre als seus pares.

Molts d'ells feia tres o quatre anys que no apareixien pels Centres Educatius on havien estat els seus fills, (ni a Primària ni a

Secundària) cansats de rebre desenganys, males notes i no saber què fer però sí veure clarament que el seu fill d'onze i dotze anys no tenia futur i això com a pares és molt dur.

Realment si nosaltres, professors i professores de secundària, ens trobéssim en el seu lloc, com ens sentiríem? Potser si ens formuléssim aquesta pregunta hi trobaríem respostes aclaridores de moltes actituds de les famílies i dels seus fills.

3. Buscar la complicitat en l'equip docent

Per nosaltres, els professors, anar a fer docència amb aquests alumnes no és cap ganga, és feixuc i poc engrescador, ja que moltes vegades en lloc de fer de "profe" fas d'educador, de mediador, d'advocat del diable, de policia... i això no ho hem après a la facultat i no ens sentim còmodes en un rol que no és el nostre.

Vaig intentar transmetre als professors/res, de mica en mica, que la manera de **valorar, i treballar amb els alumnes** de l'aula oberta i, per tant, d'ajudar-los té molt a veure amb la nostra posició davant de les dificultats que presenta l'alumne:

- Si es va a la "**caça d'un dèficit**", buscar quelcom que "no funciona" i que alhora sigui el responsable del mal comportament, dels mals hàbits, de les poques possibilitats... , fan molt atractiva la idea del dèficit i de buscar culpables , però no ens ajuda a avançar.

- En canvi, si es pensa en les **potencialitats** dels alumnes i s'incideix en el seu desplegament més que en les carències i dèficits en el seu aprenentatge i ens proposem organitzar les seves capacitats de forma més eficaç, el repté és possible: educar des de la diversitat, amb expectatives de futur.

Fins aquí he volgut deixar escrita la filosofia del projecte, les seves bases i els seus fonaments, sense aquests tres pilars: alumnes, pares i professors, entrelligats amb una **gran complicitat educativa**, qualsevol intervenció pedagògica està condemnada al fracàs.

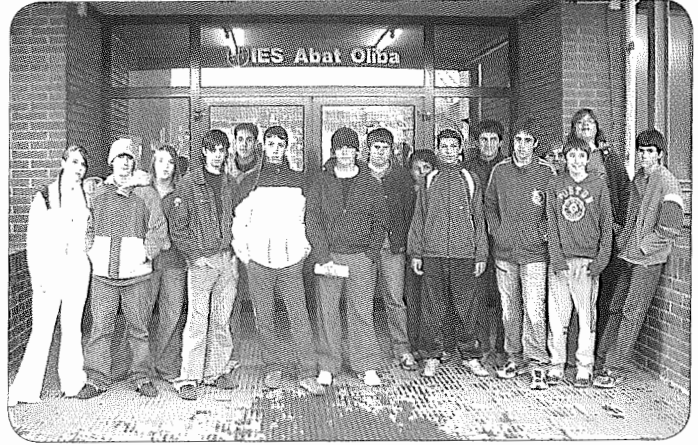
Penso que qualsevol projecte educatiu que treballi des de la diversitat, sense aquesta reflexió i aquest canvi de manera d'actuar en l'enfoc educatiu en el ser i el fer, per molt interessant, engrescador , motivador i encara que compti amb molts de recursos humans i materials, sense aquests tres pilars compartint i engrescats en una mateixa experiència educativa, no és possible parlar de resultats.

ANEM PER FEINA: PEDALANT CAP AL FUTUR

El Projecte "Pedalant cap al futur" és una Intervenció Educativa per a alumnes de Segon Cicle d'ESO. Pretén prevenir i reconduir alumnes amb alt risc de fracàs escolar que necessiten una oferta educativa alternativa.

Es tracta de poder assolir les Competències Bàsiques de l'ensenyament secundari obligatori, mitjançant una adequació curricular significativa, fent estades formatives a fusteries, tallers mecànics, llars d'infants, perruqueries, restaurants,... com a activitat educativa complementària dissenyada des del Centre Educatiu, mitjançant un conveni signat pels Ajuntaments i el Departament d'Educació.

(Grup d'alumnes participants al projecte pedalant cap al futur. Curs 2005/2006)

Pedalant cap al futur és un projecte bianual, fet imprescindible per assegurar l'èxit educatiu. L'oferta educativa és:

- Tercer d'ESO: **Tastet d'Oficis**.
- Quart d'ESO: **Emprova't el teu Ofici**.

Tastet d'Oficis (3r ESO)

Els alumnes que formen part del projecte han estat prèviament seleccionats a les reunions d'avaluació dels diferents equips docents amb col·laboració amb el seminari de psicopedagogia.

El projecte té tres parts molt diferenciades: a. Treball d'enriquiment personal; b. Tastet d'oficis; c. Microprojectes educatius.

a. Treball d'enriquiment personal

En aquesta part del projecte cal dedicar-hi tot el temps que sigui necessari, sense pressa, donant tot el temps que el grup necessita. Sobretot és el tutor/a qui el porta a terme. Les altres parts del projecte van en funció d'aquesta primera, si no hi ha progressos, s'espera poder tirar endavant el tastet i els microprojectes.

Aquest treball tant pels alumnes com pels professors és en un inici el treball més feixuc. Suposa per a l'alumne / a tornar a creure que ell/a té possibilitats de fer alguna cosa més que fer campanes o molestar a tort i a dret a qualsevol membre de la comunitat educativa. És un treball d'enriquiment personal, de confiança amb els professors que portem el projecte, de treure tot allò que els cou per dintre, com ells diuen "*els mals rotllos*". Cal canviar d'actituds, de manera d'anar per la vida, de tornar a educar-los des de la base del diàleg, de la comunicació, de negociar, de posar límits, en definitiva marcar-los un camí, on ells poden deixar la seva petjada, fer-los veure que fins ara ja els ha estat bé ésser a la vorera i deixar passar totes les oportunitats, ara poden tornar a fer camí amb nosaltres i amb el projecte, nosaltres comptem amb ells / es.

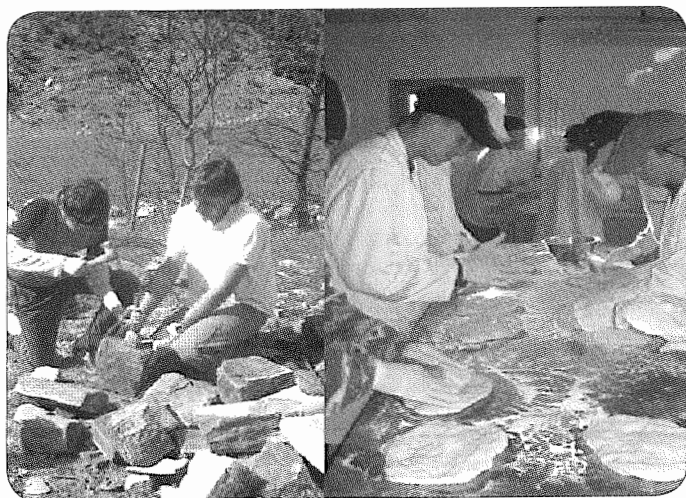
Al principi costa. No s'acaben de creure l'oferta que els estàs brindant, tenen por de confiar-hi perquè estan acostumats que al final els adults els fallem. Els primers dies, el primer trimestre, costa veure resultats. Els professors ens desanimem, quan un s'ensorra l'altre li dóna ànims i receptes que li han funcionat, però de mica en mica s'enganxen, és tan fàcil!. Si realment confies de veritat en ells, els ho demostres amb la teva manera de ser i actuar i ets capaç de donar-los temps per poder fer aquest canvi, no dubten a tornar a fer camí dins del projecte.

En aquest enriquiment personal es treballen un grapat de recursos a l'abast dels alumnes: l'autoestima, l'assertivitat, la confiança, l'educació en valors, les habilitats socials i la mediació de conflictes.

b. Tastet d'oficis

Es tracta d'anar descobrint diferents oficis a través de sortides que l'equip de professors/es va concretant, procurant oferir un ventall ampli d'oficis arrelats en el medi: pintors, electricistes, forners, paletes, pintors, cuiners, desbrossadors, guies turístics, picapedrers, mecànics, perruquers, pastissers, Per fer les descobertes dels diferents oficis es fa una sortida cada setmana.

DATES	OFICIS
27 de setembre	Vull fer-me un habitatge
28 de setembre	Auxili ! He de cuinar
4 d'octubre	Uff! , fer d'instal·lador
5 d'octubre	Munta't la teva empresa
11 d'octubre	Vull ser pintor !
18 d'octubre	Fem de reporters
20 d'octubre	Anem a fer pa
25 d'octubre	El món de la fusta
2 de novembre	Caçadors de rovellons

(Exemple de proposta de calendari dels dos primers mesos de curs acompanyat de reportatge fotogràfic)

c. Microprojectes educatius

Com a treball globalitzador, cada trimestre es prepara un microprojecte des del qual es treballen totes les àrees curriculars. Exemples:

- Primer trimestre: “ **El túnel del terror** “ Activitat natalenca on poden participar tots els alumnes del Centre, a l'últim dia de classe.
- Segon trimestre: “ **Companyia de titelles IES Abat Oliba** “. Els alumnes de l'aula oberta han creat una companyia de titelles. Van a fer representacions a totes les escoles de primària, pels voltants de Sant Jordi.
- Tercer trimestre: “ **Guies turístics** “ Els alumnes s'han constituït com a petits guies, per ensenyar aspectes interessants del poble i del seu entorn, com a agraïment a totes aquelles persones i entitats que els han ajudat al llarg del curs.

Emprova't el teu Ofici (4t ESO)

Destinat als nois i noies de 4t d'ESO provinents del projecte TASTET D'OFICIS realitzat al llarg del curs anterior. Els joves van iniciar dins el marc formatiu la seva coneixença i inserció al món del treball, fet que els ha permès poder escollir tres oficis per practicar al llarg del curs escolar.

En el marc horari de l'aula oberta de 4t d'ESO es deixen 12 hores lectives, en concret, els matins de dimecres i el dijous matí i tarda, reservats per a la pràctica dels diferents oficis a les empreses. La resta d'hores les fan al Centre educatiu, 12 hores lectives en el

marc de l'aula oberta i les 6 hores restants amb els grups ordinaris de 4t., treballant les competències bàsiques per poder acreditar el graduat en educació secundària.

En acabar el curs escolar, els nois i noies s'hauran emprovat tres oficis que els han d'ajudar en la seva futura elecció, ja sigui en el món formatiu, continuant estudiant en la branca de formació professional o en la inserció en el món laboral.

VALORACIÓ DEL PROJECTE

La paraula que definiria millor els resultats obtinguts al llarg d'aquest dos anys que he estat tutora de l'aula oberta seria d'èxit aclaparador. Per què?

- Millora substancial en tots els alumnes a nivell de creixement i enriquiment personal.
- Implicació familiar: bona
- Grau d'absentisme : zero
- Nombre d'incidències (4t ESO) : quatre
- Resultats acadèmics primer trimestre : dels 19 alumnes, 16 alumnes tot aprovat i 3 alumnes amb una assignatura suspesa
- Perspectiva de futur: el grup sortirà de l'IES amb el graduat en Educació Secundària, amb proposta de treball dels diferents llocs on s'han emprova't els oficis i animats a poder fer algun cicle formatiu.

Realment, un es pot preguntar: on és la clau de l'èxit d'aquests resultats?; jo ho tinc molt clar: en la confiança sincera i plena en uns alumnes que eren carn de canó d'un sistema educatiu encotillat que els havia eliminat del seu quadern de ruta i gràcies a una altra manera d'aprendre, s'han recuperat; en definitiva s'han educat.

Gràcies a tots els nois i noies de les aules obertes de l'IES Abat Oliba de Ripoll, i a les seves famílies per haver confiat en tot el seu professorat, sense aquesta complicitat a tres bandes no ho haguéssim aconseguit!!

Correspondència amb l'autora: *Lurdes Ribas i Garriga.*
Tutora aula oberta, IES Abat Oliva de Ripoll.
E-mail: lribas@xtec.cat

Notes:

[1] **IES ABAT OLIBA de Ripoll.** Institut públic d'ensenyament secundari comarcal, on s'imparteixen els estudis d'ESO, Batxillerat i Cicles Formatius.

